

KARADENİZ ÜLKELERİ ÖZELİNDE KÜRESEL HUBUBAT PİYASALARINDAKİ GELİŞMELER, UN SEKTÖRÜ DIŞ TİCARETİNE ETKİLERİ

KARADENİZ'DE HUZUR VARSA,
DÜNYADA HUZUR VARDIR!

Prof. Dr. Mustafa BAYRAM

GAÜN-Mühendislik Fakültesi Dekanı

UNESCO İnteraktif İpek Yolları Gıda ve Gast. Bilim Kurulu Koordinatörü

TABADER Yön.Krl. Bşk.

İLK SÖZ

BİZ Mİ TAHILI EHİLLEŞTİRTİK,
YOKSA TAHIL MI BİZİ?

TAHİL SİSTEMİNİN YAPISI

Domino etkisi
etkileşim
(yıkım etkisi)

Vorteks etkisi
(içine çekme)

Zincir TEORİSİ

İskambil ev
(kurması zor,
yıkması kolay)

ARMAGEDON MAHŞERİN 4 ATLISI ve SÜRÜCÜLERİ

Sürücüler kim?

A, B, C, D

TARİHİ MANŞETLER

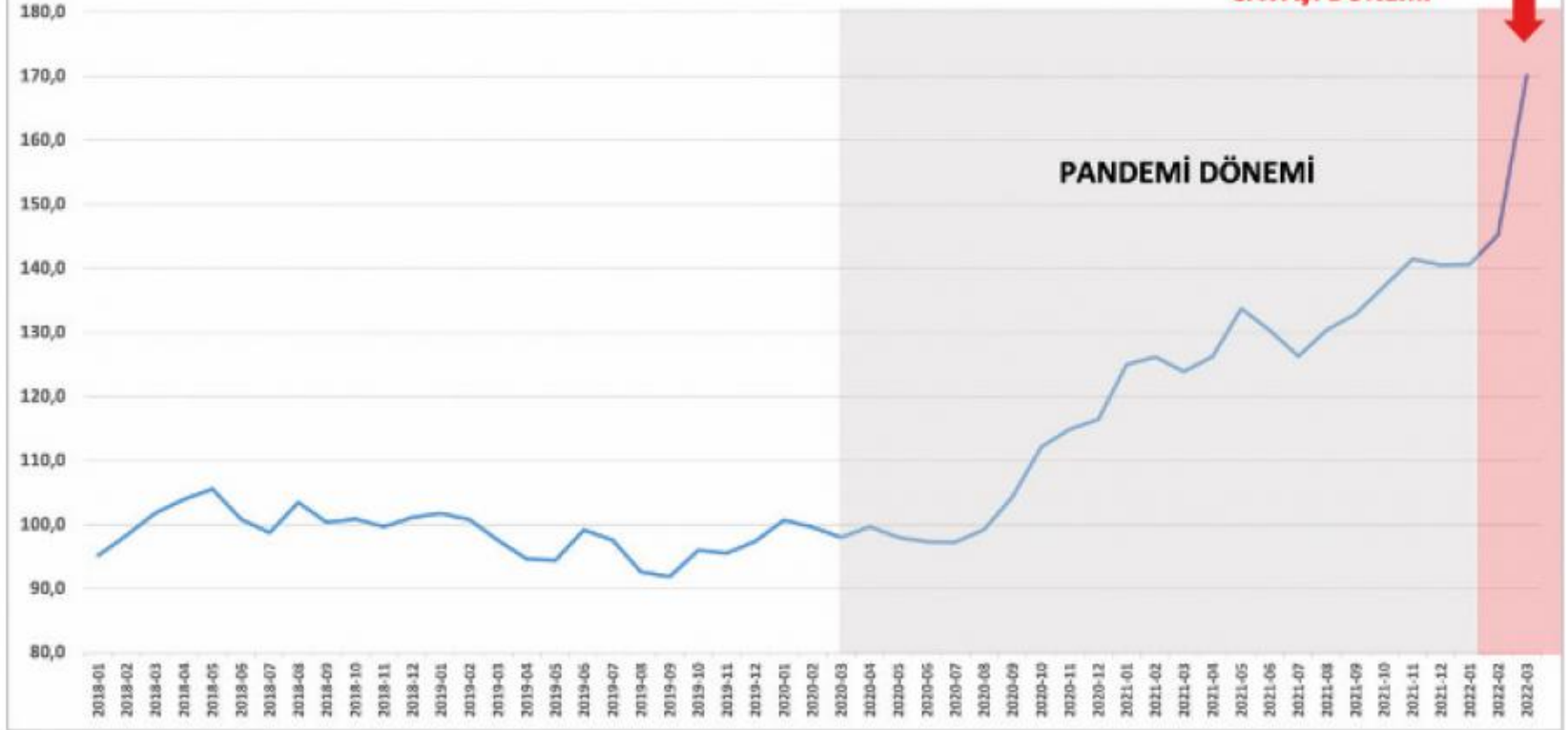

KARADENİZ'İN GÜCÜ

- Karadeniz:
 - enerji, gübre/doğalgaz
 - ulaşım
 - tarım
 - Kültür
- Türkiye, Rusya, Ukrayna, Romanya, Bulgaristan, Gürcistan
- Karadeniz tahıl stratejisi, sadece bölgesel değil, küresel dengeleri de etkileyen bir öneme sahiptir.
- Karadeniz, tahıl üretimi ve ihracatında stratejik konumdadır.
- Türkiye, diplomatik ve lojistik rolüyle kritik aktördür.

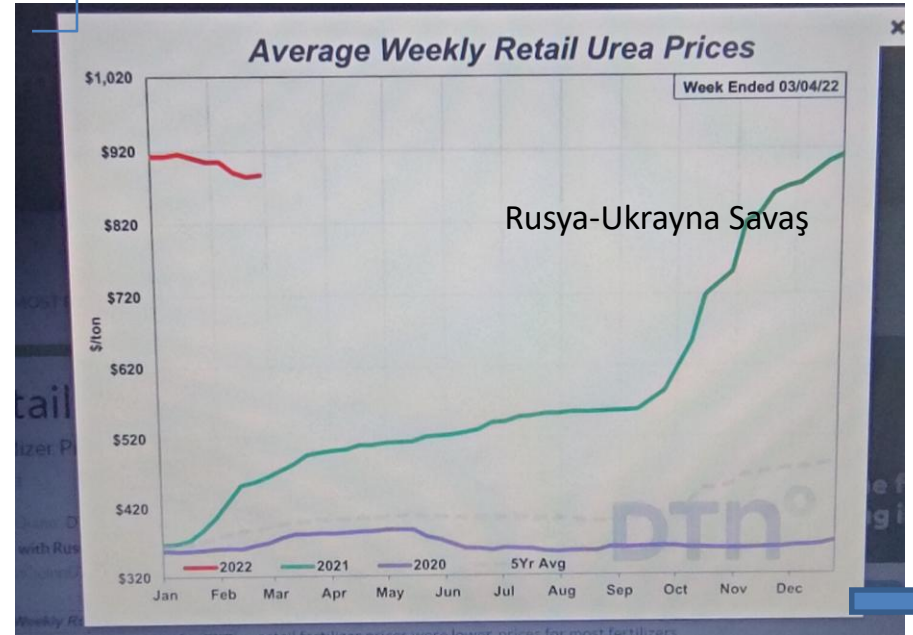
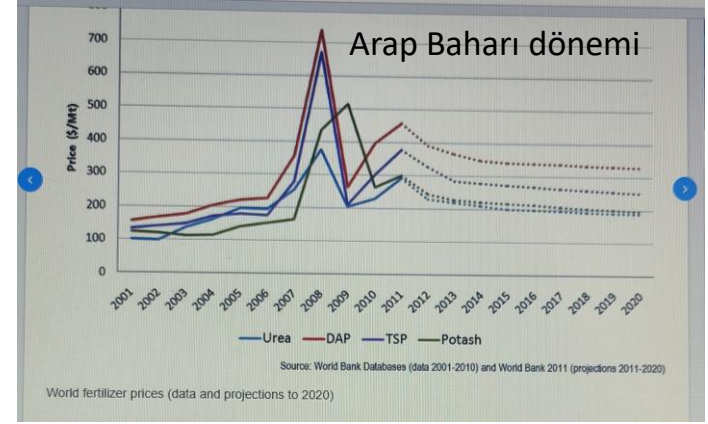
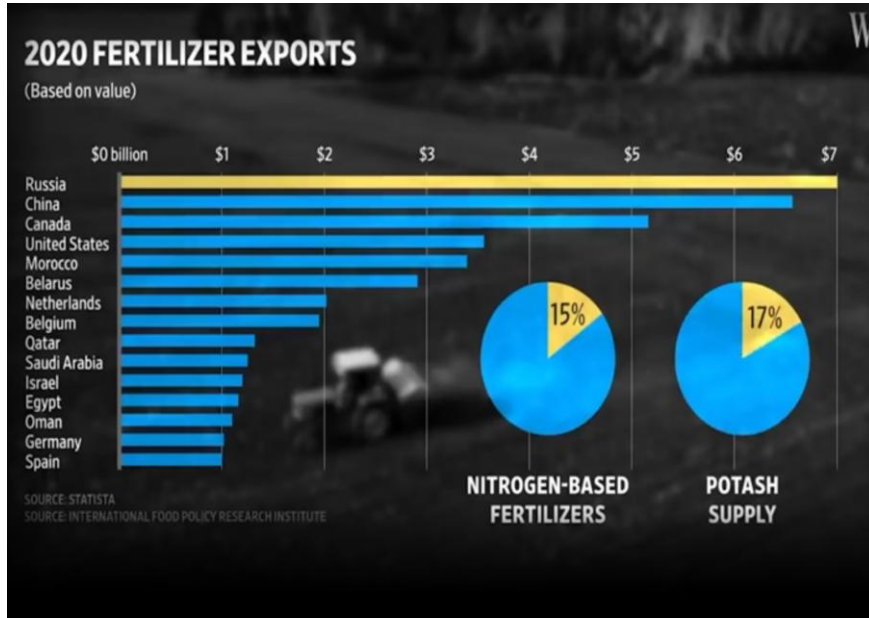
BM FAO Tahıl Fiyat Endeksi

**RUSYA-UKRAYNA
SAVAŞI DÖNEMİ**

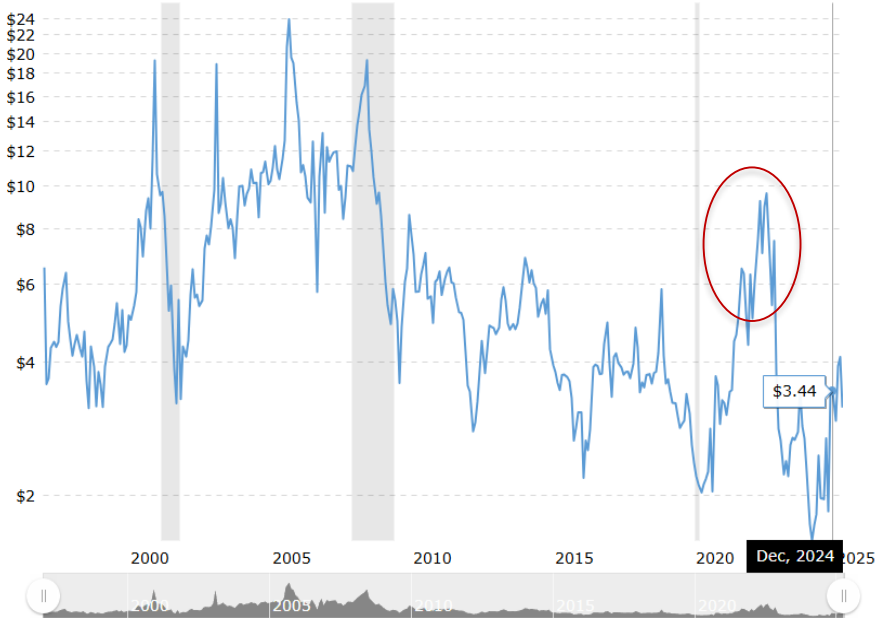

RUSYA'NIN GÜCÜ GÜBRE-TNT (DİNAMİT) AYNI FABRİKA (tarihte yaptığı antlaşma)

Doğalgaz/Enerji → Gübre-
→ Tahıl

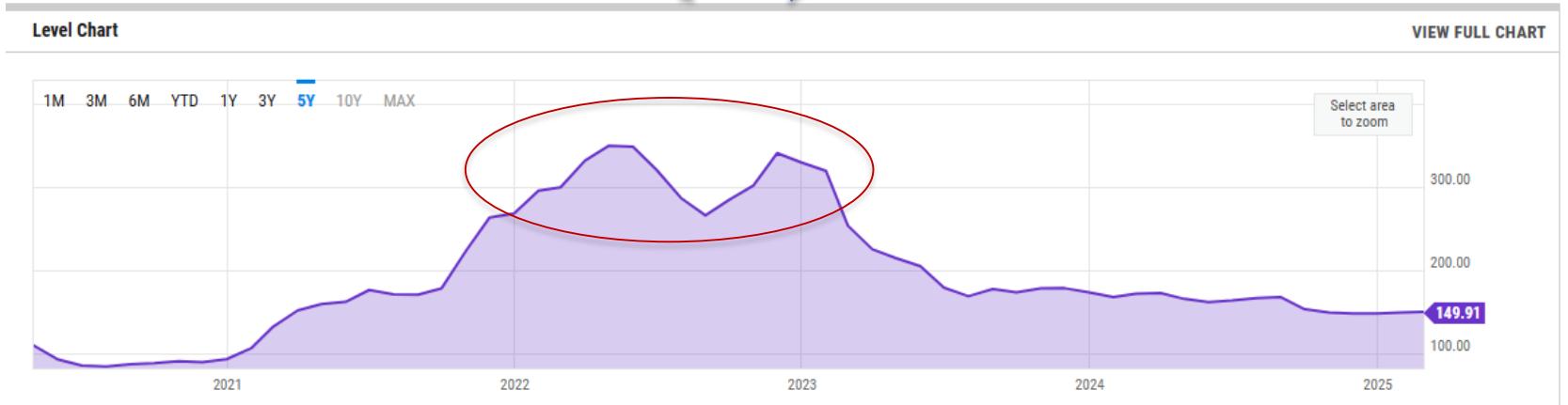
ÜÇLEME (DOĞALGAZ-GÜBRE-TAHLIL (BUĞDAY))

Doğalgaz Fiyat İndeksi

Buğday Fiyat İndeksi

Gübre Fiyat İndeksi

POLİTİKA DEĞİŞİMLERİ VE DÜZENLEMELERİ

Table 2: Food Trade Policy Tracker (Major Food Commodities)

Jurisdiction	Measure	Products	Announcement	Expected end date
Afghanistan	Export ban	Wheat	5/20/2022	12/31/2023
Algeria	Export ban	Sugar, pasta, oil, semolina, all wheat derivatives	3/13/2022	12/31/2023
Argentina	Export taxes	Soybean oil, soybean meal	3/19/2022	12/31/2023
Azerbaijan	Export ban	Onions	2/3/2023	12/31/2023
Bangladesh	Export ban	Rice	6/29/2022	12/31/2023
Burkina Faso	Export ban	Millet, maize, sorghum flours	2/28/2022	12/31/2023
Belarus	Export licensing	Wheat, rye, barley, oats, corn, buckwheat, millet, triticale, rapeseed, sunflower seeds, beet pulp, cake, rapeseed meal	4/13/2022	12/31/2023
Cameroon	Export ban	Cereals, vegetable oil	12/27/2021	12/31/2023
China	Export ban	Corn starch	10/2/2022	12/31/2023
Georgia	Export ban	Wheat, barley	7/4/2022	7/01/2023
India	Export ban	Wheat	5/13/2022	12/31/2023
India	Export ban	Sugar	6/1/2022	10/31/2023
India	Export licensing	Wheat flour and related products	7/6/2022	12/31/2023
India	Export ban	Wheat flour, semolina, maida	8/25/2022	12/31/2023
India	Export taxes	Rice in the husk (paddy or rough), husked (brown) rice, semi-milled or wholly milled rice (other than parboiled rice and basmati rice)	9/9/2022	12/31/2023
Kosovo	Export ban	Wheat, corn, flour, vegetable oil, salt, sugar	4/15/2022	12/31/2023
Kuwait	Export ban	Grains, vegetable oil, chicken meat	3/20/2022	12/31/2023
Lebanon	Export ban	Processed fruits and vegetables, milled grain products, sugar, bread	3/18/2022	12/31/2023
Mexico	Export taxes	Maize	1/16/2023	6/30/2023
Morocco	Export ban	Tomatoes, onions, potatoes	2/8/2023	12/31/2023
Pakistan	Export ban	Sugar	4/15/2022	12/31/2023
Russia	Export ban	Rice, rice groats	6/30/2022	12/31/2023
Russia	Export taxes	Soya beans	4/14/2022	8/31/2024
Russia	Export taxes	Sunflower oil, sunflower meal	4/15/2022	12/31/2023
Russia	Export taxes	Wheat, barley, corn	4/8/2022	12/31/2023
Serbia	Export ban	Corn flour, sunflower oil	3/10/2022	12/31/2023
Tunisia	Export ban	Fruits and vegetables	4/12/2022	12/31/2023
Türkiye	Export licensing	Poultry meat, eggs, vegetables, fruits	1/27/2022	12/31/2023
Türkiye	Export ban	Cooking oils	3/9/2022	12/31/2023

Karadeniz'in Tarımsal Rolü

- Ukrayna ve Rusya, dünya buğday ihracatında önemlidir.
- Romanya ve Bulgaristan, AB içinde önemli üreticilerdir.
- Türkiye'nin ithalatı büyük ölçüde Karadeniz kaynaklıdır.
- İklim değişimi ve küresel ısınma bu coğrafyaları daha önemli hale getirecektir.

Rusya: Modern tarım ve devlet destekleri!!!

Karadeniz'e Kıyısı Olan Ülkeler (Deniz)

- 1. Ukrayna (Önemli tahıl ihracatçısı: mısır, buğday, arpa)
 - Ukrayna → Türkiye/Orta Doğu/Afrika:
 - Odesa, Çernomorsk, Yujne limanlarından İstanbul Boğazı üzerinden geçerek Akdeniz'e ulaşır.
- 2. Rusya (Özellikle Krasnodar Krayı ve Rostov Bölgesi; buğday ve arpa, Novorossiysk ve Tuapse limanları)
- 3. Türkiye (Tahıl ithalatçısı ve transit ülke)
- 4. Bulgaristan (Avrupa, Ortadoğu, Buğday ve ayçiçeği üretimi, Varna)
- 5. Romanya (Avrupa, Ortadoğu: Avrupa'nın nın önemli tahıl üreticisi, Köstence)
- 6. Gürcistan (Sınırlı üretim, transit rolü !!!Stratejik **Gelecek**)
- **Önemli Transit Noktalar:**
 - - ****İstanbul Boğazı:**** Tüm Karadeniz tahıl ihracatının geçiş noktası.
 - - ****Tuna Nehri:**** Ukrayna tahılının Romanya limanlarına ulaşımı.

Karadeniz

Kara ve Demir Yolu Taşımacılığı

- Ukrayna → Avrupa (Romanya/Polonya üzerinden):

- Savaş nedeniyle alternatif güzergâhlar (Tuna Nehri üzerinden Romanya).

- Rusya → Türkiye (Kars üzerinden):

- Kısıtlı ancak demir yolu bağlantısı mevcut. (Yeni Kuřak ve Yol Projesi, Yeni İpekyolları ve Gürcistan!!!)

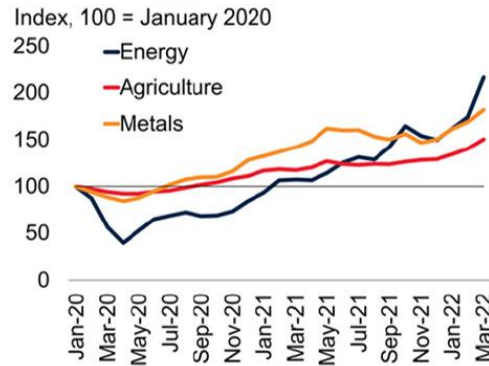

3. Jeopolitik Gerçekler

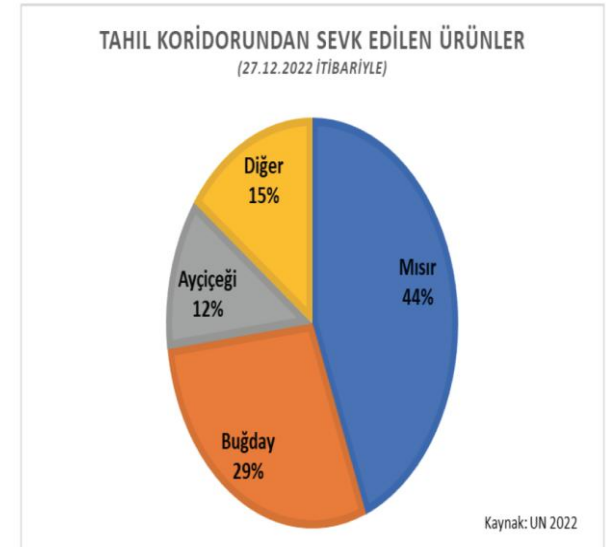
- Savaş tahıl ticaretini kesintiye uğrattı.
- Türkiye ve BM arabuluculuğuyla Tahıl Koridoru açıldı.
- Kalıcı mekanizmalar hala kurulmuş değil.

Grafik 1: Emtia Endeksleri

Kaynak: Dünya Bankası

Türkiye'nin Stratejik Rolü

- • Diplomatik: Tarafsız arabuluculuk yeteneği.
- • Lojistik: Liman altyapısı ve taşıma kapasitesi.
 - Yeni İpek Yolu ve liman projeleri (Gürcistan)
 - Yeni alternatif emtiya yolları (tahıl, et, hammadde)
- • Bölgesel İşbirliği: Tarım yatırımları ve teknoloji transferi. Türkiye, Ukrayna ve Rusya dışında Romanya, Bulgaristan ve Gürcistan ile bölgesel tarım işbirliği projeleri geliştirmeli, ortak üretim ve teknoloji transferi alanlarında anlaşmalar yapmalıdır. Ayrıca Türkiye'nin yurtdışında **tarım arazisi kiralayıp işlemeye** yönelik stratejisini Karadeniz'e entegre etmesi önemlidir.
- "Karadeniz Gıda Güvenliği Platformu« geliştirilmelidir

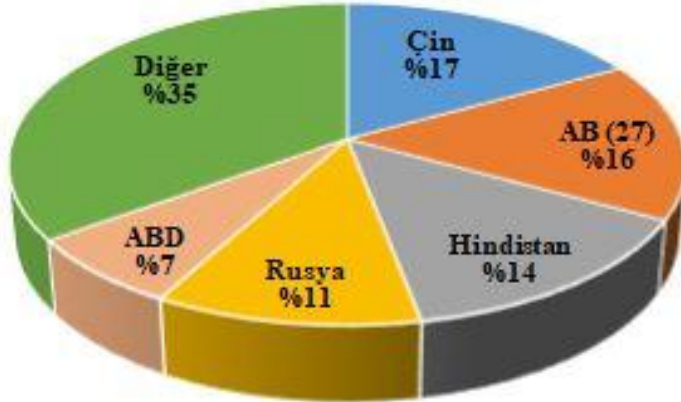

Küresel Tahıl Ticareti ve Yeni Dengeler

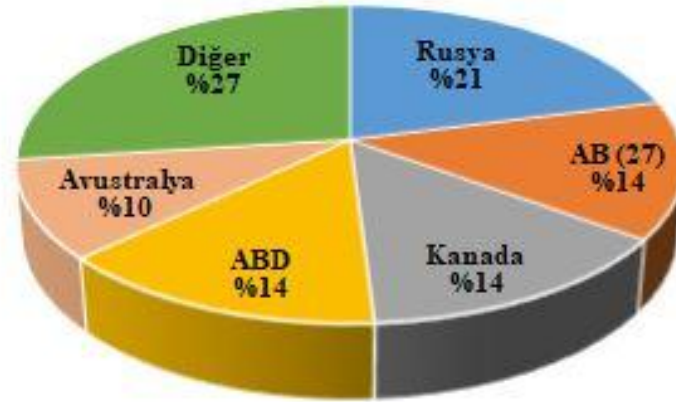
- İklim değişikliği ve savaşlar ticaret dengesini etkiliyor.
- Türkiye lojistik köprü olabilir (Orta Asya-Ortadoğu).
- Türkiye burada “lojistik köprü” olma avantajını kullanarak, Orta Asya ve Ortadoğu’ya tahıl taşımacılığında merkez olabilir.
- Türkiye bölge için yarım ada şeklinde kuzey-güneye, doğudan-batıya: Yüzen Fabrika Ülkesi potansiyeli vardır.

Buğday Üretim Payları (%)

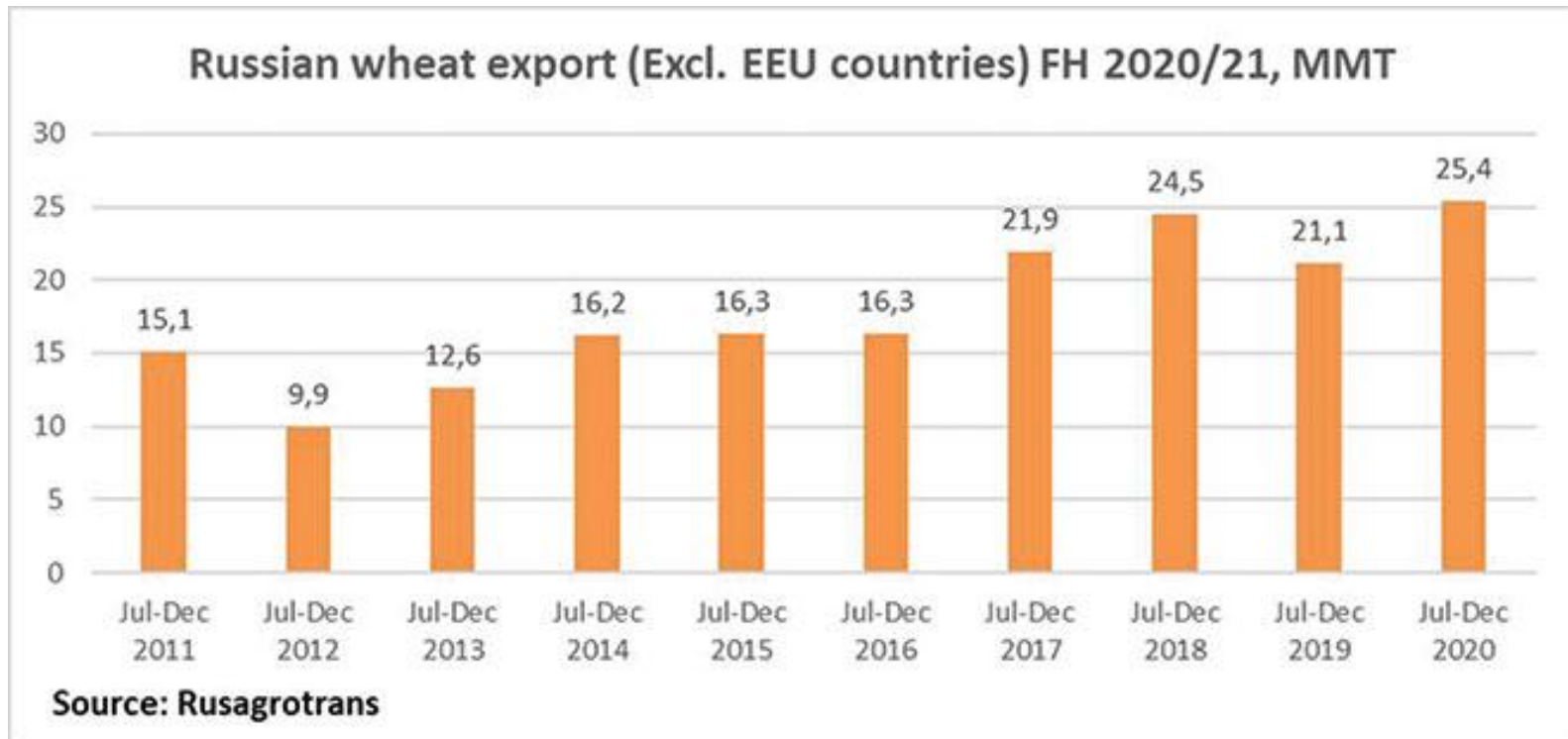

Buğday İhracat Payları (%)

2021

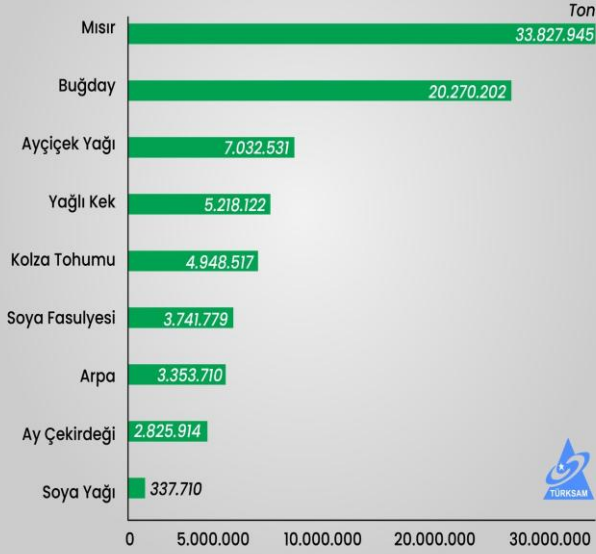
RUSYA

UKRAYNA

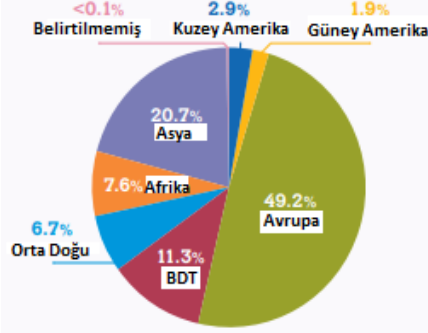
Ukrayna Gıda Ürünleri İhracatı

Ağustos 2023 itibarıyla, hem dayanışma yolları hem de küresel gıda güvenliği krizini hafifletmeye yönelik girişim aracılığıyla Ukrayna'dan yaklaşık 80 milyon ton tarım ürünü sevk edildi.

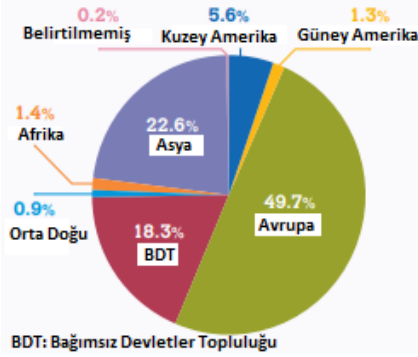

Bölgelere göre Ukrayna'nın mal ihracat ve ithalatı (2021)

İhracat

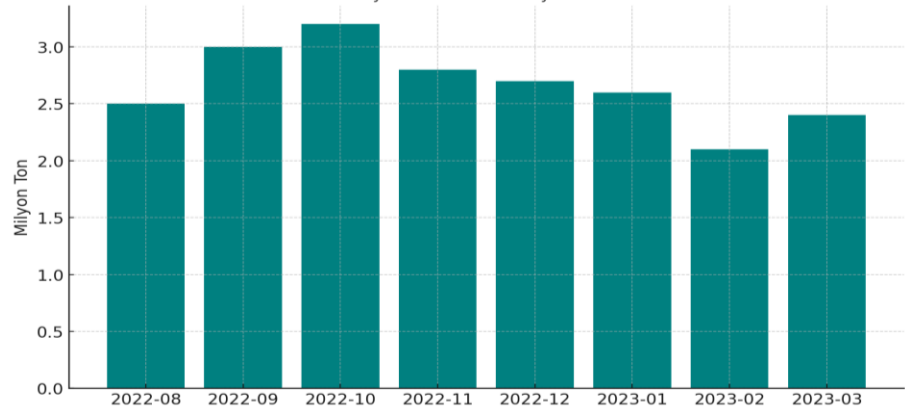

İthalat

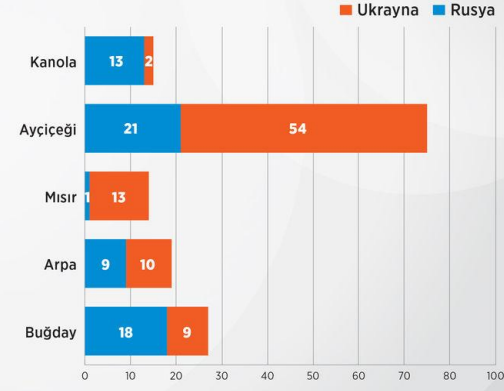
BDT: Bağımsız Devletler Topluluğu

Ukrayna Tahıl Koridoru Aylık İhracatı

UKRAYNA X RUSYA

Küresel İhracatta Rusya ve Ukrayna'nın Payı (%)

09.09.2022 Kaynak: UN Comtrade

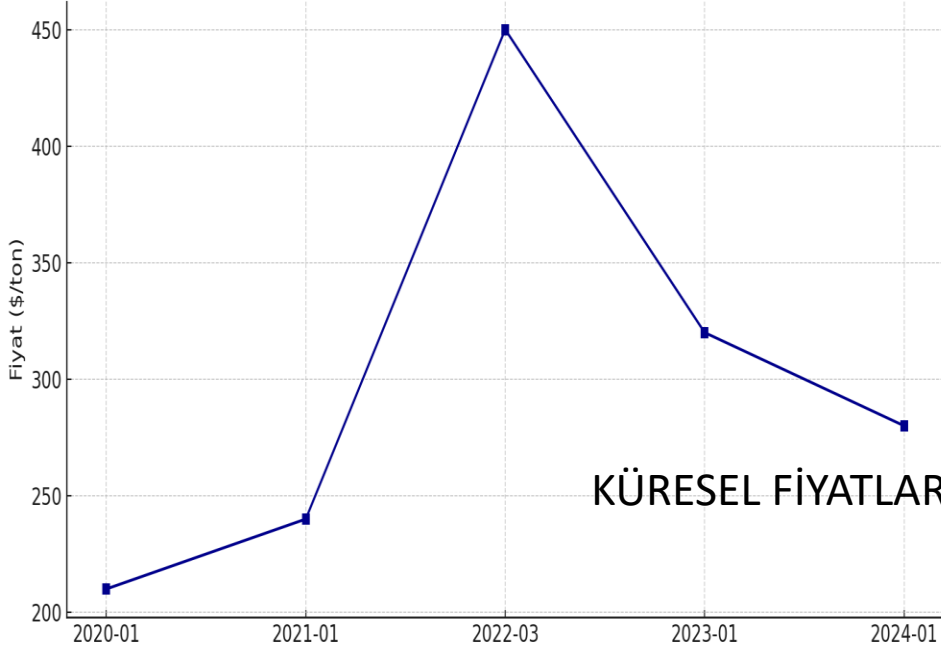

BUĞDAY ÜRETİMİ VE İHRACATI (milyon ton)

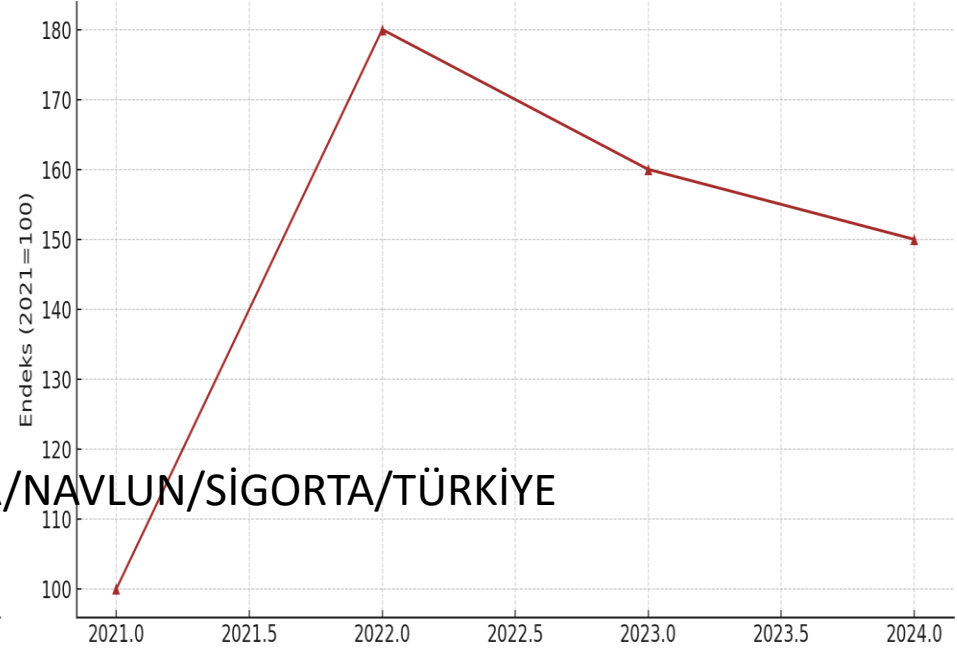
Kaynak: USDA

Küresel Buğday Fiyatları (\$/Ton)

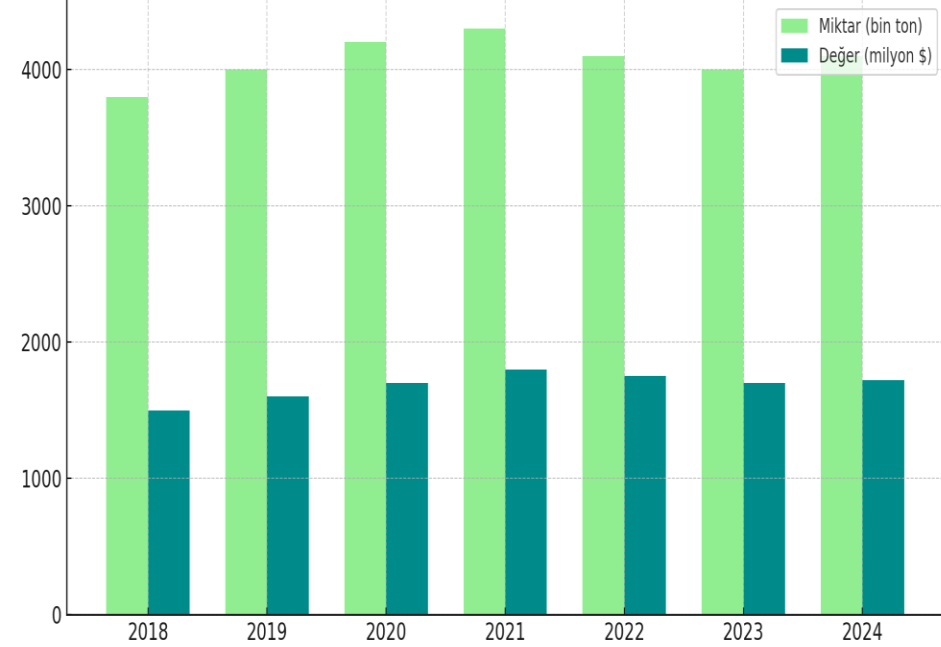

Karadeniz Navlun/Sigorta Endeksi

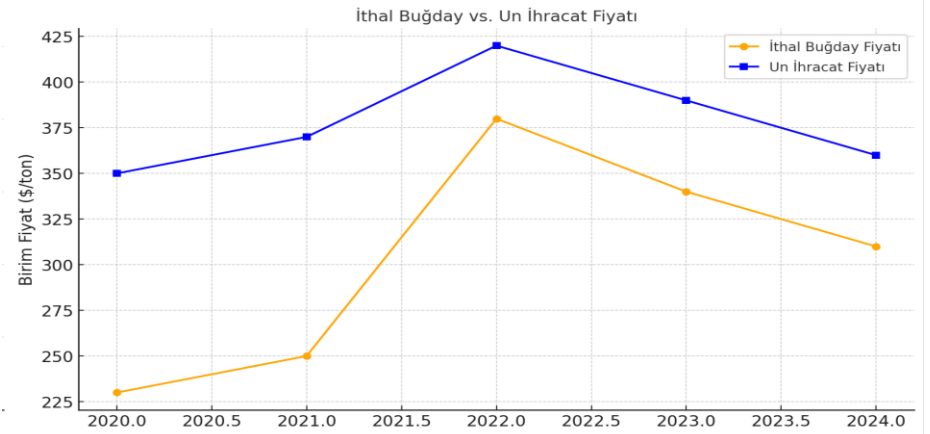
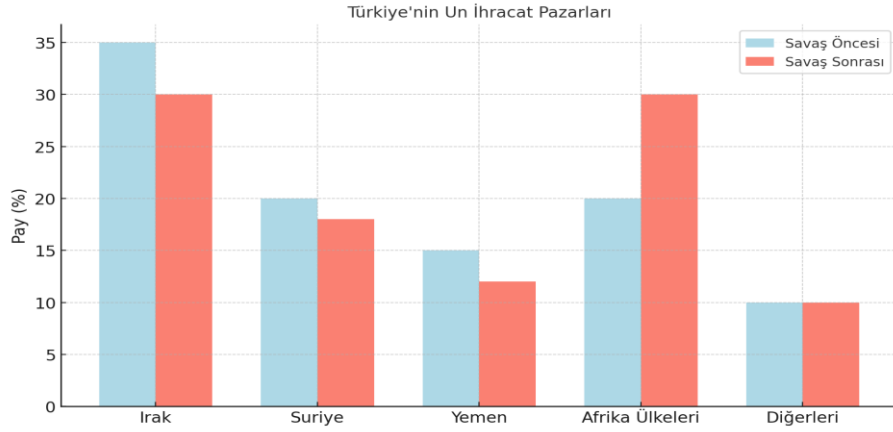
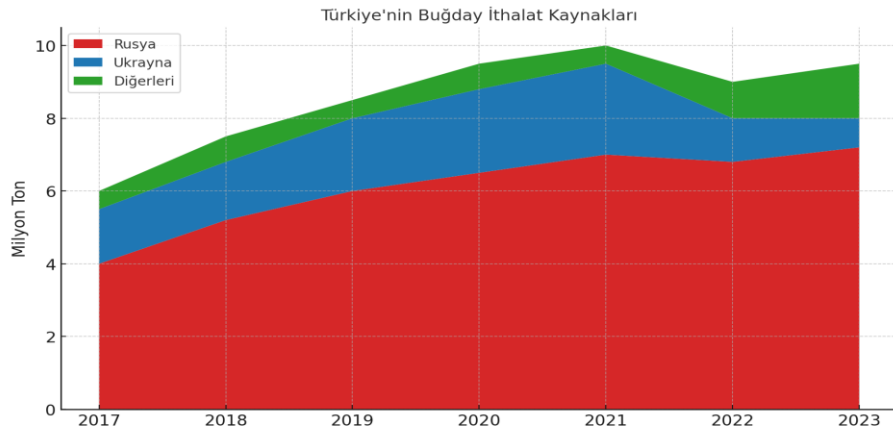
KÜRESEL FİYATLAR/NAVLUN/SİGORTA/TÜRKİYE

Türkiye Un İhracatı (2017-2024)

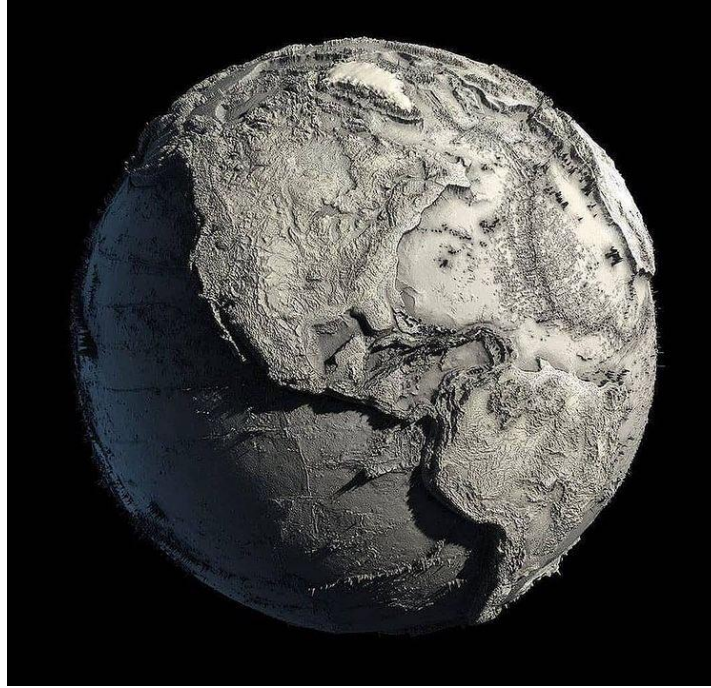

FOB Buğday Fiyatları Karşılaştırması

DÜNYADA NELER OLUYOR

SOĞUK ZİNCİR ÜRÜNLERİ

- 4 milyon soğuk zincir konteyneri
- %2.5/yıl büyüyen sektör
- Soğuk ve hazır gıda sektörünün hızlı büyümesi
- Hazır gıda da patlama

BUĞDAYIN KAYIŞI

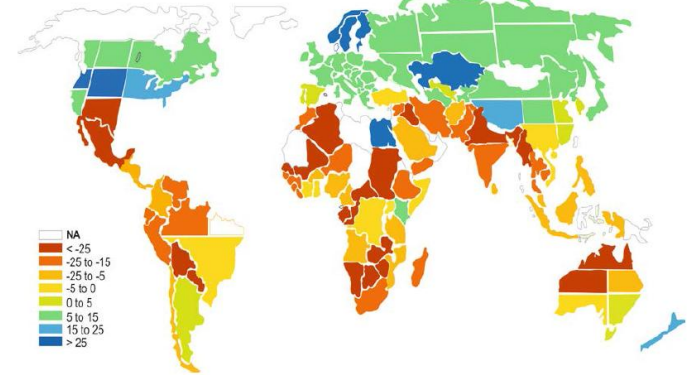
- **Uzakdoğu'da ekme tüketimi artıyor?(2-3% /yıl artış)**
- **Pirinç azalışı**

Küresel ısınma

- kuraklık
- göçler
- su savaşları

- Tarımın
değişimi,
Topraksız tarım-
dikey tarım

MİKRO (Kent)-MAKRO (Kırsal) AÇLIK KISA ve UZUN İRİİSTİK SAVAŞI

- %80 lokal (kısa lojistik)
- Uluslararası tedarikten (uzun lojistik):
 - 1985 yılında: 10%
 - 2017 yılında %14
 - 2050 yılında 2-3.5 kat daha fazla !!!
- **TAHİLİ SÜREKLİ ULUSLARARASI PAZARDAN TEDARİK ETMEK MİLLİ GÜVENLİK SORUNUDUR**

ATLANTİK GIDA SAVAŞLARI

- ABD ve AB arasında süre gelen gizli gıda savaşı
- ABD öngörüsü, 2030 itibari ile;
 - Gizli gıda güvenlik yasağı:
 - AB'nin «Tarladan çatala söylemi»: üretim 11% düşüş, fiyat 89% artış
 - Gizli ticaret yasağı:
 - AB'nin Coğrafi İşaret sınırlaması
 - AB'nin Yeşil Mutabakat kararı

- SONUÇ: Sınırlanmış ticaret, gıda ithalat engeli ve pahalı gıda gelecek 10 yıl için

UN SEKTÖRÜ ÖZELİNDE YENİ YAKLAŞIMLAR

1.1. Küresel Üretim ve Arz Durumu

Hububat üretimi, iklim değişikliği, teknolojik ilerlemeler ve tarım politikaları gibi birçok değişkene bağlıdır. Son yıllarda:

- Buğday üretimi** başta olmak üzere tahıl üretiminde artış gözlenmekte, ancak bölgesel kuraklıklar ve aşırı hava olayları arzı dalgalandırmaktadır.
- Depolama ve lojistik maliyetlerindeki artış**, hububat fiyatlarını doğrudan etkilemektedir.

1.2. Küresel Hububat Ticareti ve Fiyatlandırma

- Küresel hububat ticareti**, arz güvenliği ve tedarik zincirleri açısından kritik
- Fiyatlar**, arz-talep dengesinin yanı sıra küresel ekonomik krizler, döviz kurları ve **spekülatif** işlemlerden etkilenmektedir.
- Son yıllarda Çin ve Hindistan gibi büyük tüketici ülkelerin ithalat politikaları**, fiyat dalgalanmalarına neden olmaktadır.

3.3. Karadeniz Tahıl Koridorunun Un Sanayiine Etkileri

- **Koridorun** kapatılması durumunda, Türkiye'nin un sanayii için buğday tedariki zorlaşabilir.
- **Alternatif rotalar ve anlaşmalar**, sektörün sürdürülebilirliği için kritik öneme sahiptir.
- **Lojistik maliyetlerdeki artış**, ihracat fiyatlarını doğrudan etkilemektedir.

4. Un Sektöründe Stratejik Öneriler ve Gelecek Beklentileri

4.1. Un Sektörünün Küresel Rekabet Gücünü Artırmak İçin Öneriler

- Çeşitlendirilmiş tedarik stratejileri:** Alternatif buğday tedarikçileri bulunmalı.
- İleri teknoloji ve verimlilik artırıcı yatırımlar:** Üretim süreçlerinde dijitalleşme artırılmalı.
- Lojistik altyapısının güçlendirilmesi:** Yeni liman ve depolama yatırımları yapılmalı.
- Ticaret anlaşmaları ve devlet destekleri:** İhracatçılar için teşvik mekanizmaları oluşturulmalı.

4.2. Gelecekte Hububat Piyasalarında Beklenen Trendler

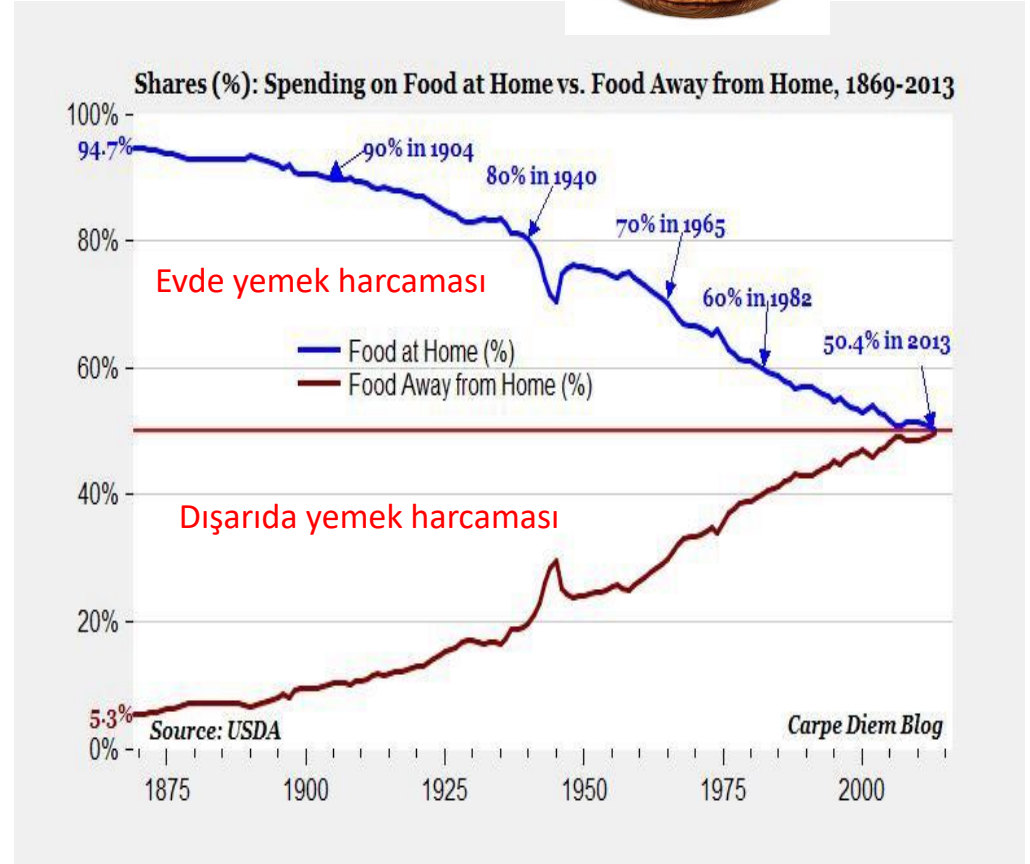
- İklim değişikliğinin etkisiyle üretim modellerinin değişmesi
- Karadeniz ülkelerindeki politik istikrarsızlığın devam etmesi
- Dijital tarım ve sürdürülebilir üretim tekniklerine geçiş
- Uzakdoęunun kalabalık nüfusunun buğday ununa yönelmeye başlaması (pizza, sandviç, hamburger, makarna)

ÖZEL UN/ÜRÜN

- Yemek için harcanan zaman?:
Hazır yemek?
- Mutfaksız evler (Kiler nerede)?
Mimari de değişim
- Modern yaşam/Hızlı yaşam?
- Annelerin çocuklarına yemek yapma tekniklerini öğretmemesi?
- Fastfood ya da masada aile yemeği-Aile yapısı değişimi.
- Robot şefler ve 3D yazıcı şefler?

Prof. Dr. Mustafa BAYRAM

Sonuç ve Öneriler

- Karadeniz Gıda Güvenliği Zirvesi düzenlenmeli.
- Lojistik altyapı güçlendirilmeli. Tahıl Güvence Koridoru emniyet altına alınmalı (Birleşmiş Milletler Misyonu)
- Akademik ve teknik araştırmalar teşvik edilmeli.
- Diplomatik çabalar kurumsallaştırılmalı.
- GE (Genetiđi Edit) Teknoloji geliştirilmesi
- Tarım arazisi yurtdışı kiralama ları teşvik edilmeli
- Yenilikçi ürün, alternatif hammadde üzerinde çalışılmalıdır

Birkaç saniyede
yediđiniz bir tahıl
tanesinde arkasında bir
yıllık emek vardır.

TEŐEKKÜRLER

